

פקודי ב

נפסדו" (ווי חז"ל⁶ זאגן, "שמא תאמר אבד כו' ת"ל עצי שטים עומדים שעומדים לעד ולעולמי עולמים"), און נאכמער — "לא נפל דבר להם ביד האויבים".

און דער פסוק איז מפרט די פרטי המעלות "שבשבילם ה' ראוי להיות נצחי ושלם ליפול ביד אויבים" — "משכן העדות אשר פוקד על פי משה עבודת הלויים ביד איתמר גו' ובצלאל גו'", וואס צוליב די אלע מעלות "שרתה שכינה במעשה ידיהם ולא נפל ביד אויבים".

משא"כ ביים מקדש ראשון, וואו ס'זינען ניט געווען אלע די מעלות, איז "אע"פ ששרתה בו שכינה נפסדו חלקיו וכו' ונפל בסוף הכל ביד אויבים"; און אזוי אויך (און נאכמער) ביים מקדש שני — "לא ה' בו גם א' מכל אלה התנאים לא שרתה בו שכינה ונפל ביד אויבים".

[ו"ל, אז דער מקור אויף דעם (עכ"פ — צו כללות הפירוש) איז פון דעם מאמר חז"ל אין גמרא⁸ אז "לא שלטו שונאיהם" במעשי ידי משה⁹, און דער-

א. אויף, "אלה פקודי המשכן משכן העדות וגו'" זאגן חז"ל¹, אז דאס וואס עס שטייט "משכן משכן שני פעמים" איז מרמז אויפן "מקדש שנתמשכן בשני חורבניו"² — פון בית ראשון און פון בית שני.

איז אין דעם ניט מובן (ווי עס פרעגן מפרשים³): נאָר איינער פון די צוויי מאל "משכן משכן" איז מיותר (וואָרום איין מאל "משכן" דאָרף דאָך שטיין "לגופי") — היינט ווי קען מען דרש'נען, אז "משכן משכן שני פעמים" זיינען מרמז אויף צוויי ("חורבניו" פון ביידע) מקדשות?

איז דערפון גופא געדרונגען, אז דער לימוד הנ"ל פון "משכן משכן" איז (ניט אַ דרש מיתורא דקרא, נאָר) אַ רמז (בל' רש"י) אין דעם כפל פון "משכן" — "שנתמשכן": ד.ה. אז מתאים לפירוש הפשוט פון "המשכן משכן" רעדט דער פסוק וועגן דעם משכן, נאָר דערביי איז דער לשון "משכן" מרמז אויף דעם ענין פון "משכון" — "משכן משכן שני פעמים" ווייזט אויף דעם "משכון" פון צוויי מקדשות⁴.

ב. דער ספורנו⁵ איז מסביר, אז דער פסוק "אלה פקודי המשכן וגו'" ברענגט אַרויס דעם גודל המעלה פון די חלקי וכלי המשכן, וואָס צוליב דעם איז "לא

(6) יומא עב, סע"א. סוכה מה, ב. הובא בספורנו שם.

(7) תרומה כו, טו. וראה בחיי עה"פ.

(8) סוטה ט, סע"א. וראה צפע"נ (להרגוצובי) עה"ת ר"פ תרומה. וראה שעת' (לאדמהאמ"צ) ח"ב חינוך בתחלתו. אוה"ת ואתחנן ע' סה. צב. צג ואילך.

(9) בסוטה שם ד, משה ודוד שלא שלטו בו דוד דכתיב (איכה ב, ט) טבעו בארץ שעריה. אבל אין מזה סתירה להמבואר בפנים — כי: א) לפרשי סוטה שם קאי על שערי ציון. ב) ועיקר: גם להפירוש שקאי על שערי ביהמ"ק — הי"ז רק השערים (ולא שאר חלקי וכלי המקדש) שרק הם שייכים לדוד — ראה פרשי איכה שם ("מעשי ידי דוד הו"). עיון

(1) תנחומא פרשתנו ב. שמיר פנ"א, ג. פרשי עה"פ.

(2) לשון פרשי.

(3) משכיל לדוד ושפ"ח לפרשי כאן.

(4) ראה גם לקו"ש ח"א ע' 176 הערה 5.

(5) ריש פרשתנו.

אופן פון א „משכון“, אז סוף-סוף וועט דער מקדש עצמו (הא' וכן הב') אומגע-קערט ווערן צו אידן¹⁰.

ד. די מעלת הנצחיות הנ"ל וואס איז דא אין משכון לגבי די מקדשות אין נאָר בנוגע די חלקי וכלי המשכון. אָבער בנוגע דער קדושת המקום, די השראת השכינה במקום המשכון ומקדש, געפינט מען די מעלת הנצחיות דוקא אין מקדש, ווי דער רמב"ם זאגט אין הל' בית הבחירה¹¹: „וכבר נתפרש בתורה משכון שעשה משה רבינו וה' לפי שעה כו' כיון שנבנה המקדש בירושלים נאסרו כל המקומות כולן לבנות בהן בית לה' ולהקריב בהן קרבן¹². ואין שם בית

פאר איז „משנבנה מקדש ראשון נגנז אהל מועד קרשיו קרסיו בריחיו ועמודיו ואדניו“ (און זיינען ניט אריינגעפאלן ביד האויבים); און אויף דעם איז מיוסד דער פירוש אז „אשר פוקד על פי משה“ איז א טעם אויף דער נצחיות כו' פון די חלקי וכלי המשכון.

ג. אַט די מעלה אין משכון לגבי די מקדשות איז מצד דעם פשוט המקרא — ד.ה. ווי דער ענין איז בפשטות ובגלוי, איז דוקא דער משכון (זייענדיק מעשי ידי משה, „אשר פוקד על פי משה“) א נצחי, משא"כ די מקדשות וואס נפלו „ביד אויבים“ און זיינען חרוב געוואָרן.

אָבער מצד דעם רמז וואס איז אין פסוק — ד.ה. ווי דער ענין איז בפנימיות — זיינען אויך די מקדשות נצחיים.

און דערמיט ווערט פאַרענטפערט התמי' הגדולה וואס דער פסוק איז מרמז אויפן חורבן ביהמ"ק מיט'ן וואָרט „משכון“ — „שנתמשכון“ דער ענין פון א משכון איז ניט אז דער (פאַר-משכון'טער) חפץ ווערט פאַרלאָרן פון זיין בעה"ב, אַז ער גייט אַריבער אינ' גאַנצן אין רשות פון מלוה, נאָר ער געפינט זיך ביים מלוה צייטווייליק און סוף-סוף ווערט דער זעלבער חפץ (משכון) אומגעקערט צום לווה.

און אזוי אויך איז בנוגע די מקדשות: דאָס וואָס זיי זיינען חרוב געוואָרן מיינט ניט אז זייער מציאות איז אינגאַנצן בטל געוואָרן ח"ו, נאָר דאָס איז בלויז אין אַן

(10) ראה בכ"ז לקו"ש ח"א שם ע' 177 ואילך.

(11) בתחילתו (ה"א ג').

(12) מפשטות לשון הרמב"ם „לבנות בהן בית לה“ משמע, שכוונתו (לא לאיסור הקרבה בבמות, כ"א) שאסור לבנות „בית לה“ אלא בירושלים. אלא שאח"כ מוסיף ענין שני — „ולהקריב בהן קרבן [דכתבו „להקריב בהן“ (בהמקומות) ולא „בר (בהבית) מורה שזהו ענין שני — איסור הקרבה (במק"א) בבמות].

ועפ"י סרה התמי' (וראה הר המורי' לרמב"ם שם) למה הביא הרמב"ם הכתובים (דה"א כב, א. תהלים קלב, יד), „ויאמר דוד זה הוא בית ה' האלקים וזה מזבח לעולה לישראל ואומר זאת מנחתי עדי עד“, ולא הכתוב (ראה יב, ט) „כי לא באתם גר אל

(*) עייג'כ לשון הרמב"ם הל' ביאת מקדש פ"ט הי"ד (ועד"ז בהל' מעשה הקרבנות פ"ד ה"ז) מי שעבר ועשה בית חוץ למקדש להקריב בו קרבנות לשם אינו כבית ע"ז כו' — דבפשטות כוונתו במ"ש ש.עבר ועשה בית כו' היינו (לא להאיסור דהקרבה חוץ למקדש, כ"א) האיסור דעשיית בית חוץ למקדש. אבל העיד' מפיח"מ הרמב"ם מנחות (פ"ג מ"ז) ד"בית חונוי... שעבר על מש"נ פן תעלה וכו' ולא הזכיר דעבר על איסור עשיית בית חוץ למקדש אבל — לא הזכיר ג"כ האיסור דעשיית בית תבנית הכלל כו', אף שבית חונוי ה" „בצורת בית המקדש“ (פיה"מ שם).

יעקב לע"י סוטה שם. ובחדא"ג שם „ממדרש אגדה“ והוא בתנחומא הנעלותך ט. במדבר פט"ו, יג. איכ"ר עה"פ. הובא בפרש"י איכה שם. ועוד[„שחלקו כבוד לארץ“ (וראה לקמן בפנים ס"י ואילך השייכות דארון לענין הנצחיות), ועיי"ש השייכות לדוד (ע"פ מרדכי כו'). וראה לקמן בפנים ס"ו. סוסי"ט.

לדורי הדורות¹³ אלא בירושלים בלבד

המנוחה ואל הנחלה שהובא בש"ס (זבחים קט, א) לענין איסור הקרבה בבמות?

כי הפסוק „כי לא באתם גו' בא בהמשך להקדום: לא תעשו גו' איש כל הישר בעיניו (וטעם החילוק) כי „גו' „היוט" לא באתם גו' — היינו האיסור דהקרבת קרבן חוץ ל„מנוחה" ונחלה,

והביא הרמב"ם פסוק שנאמר בו ע"ד ב' ענינים (הגיל: א) איסור דבנין בית לה' חוץ לירושלים — „זה הוא בית ה' האלקים, ב) איסור הבמות — „זה מובח לעולה לישראל" ** (ראה פרש"י דה"י שם).

ומוסיף להסביר (כדיוקו „ואומר" — ראה ברכות ומכות בסופו (ועד) „מאי ואומר" טעם האיסור בזה: „זאת מנוחתי עדי עד" — דמכיון שקדושת המקדש היא באופן ד„עדי עד", וכמ"ש (הל' ביה"ח פ"ו ה"ט) „קדושת המקדש .. אינה בטלה", לכן „זאת מנוחתי" ולא במק"א, שא"פ לבנות „בית לה" רק בירושלים לבד... (וראה גם לקו"ש ח"ט ע' 145 הערה 47).

ומקורו דהרמב"ם י"ל בכמה אופנים, ומהם — במכשיר וק"י מפרט א' דהבנין דאיסור (הקרבה בהבית — הי"ז ג"כ פרט דהבית (שצ"ל „מוכן להיות מקריבין כו' — רמב"ם ריש הל' ביה"ח) שבא בפועל), ולהעיר ממדרש תהלים ד'.

13 צ"ע בדפוסים הקודמים, כי הלשון בכ"מ הוא „דור דורים", אף שנמצא — אבל בנפרד — „קורא הדורות".

** הטעם שמביא גם תיבת „לישראל" — י"ל עפ"י ש"ס זבחים (קטו, ב) דאין העכו"ם מצווין על שחוטי חוץ לפיכך כאריא בונה לו במה לעצמו ומקריב עליי, ועיי"ש גם המאורע דאפרא הורמיו כו' ע"ס רבא — מעשה רב שמורים להם איך לבנות במה (וכפסק הרמב"ם סוף הל' מעה"ק). ולכן מדגיש הרמב"ם שחאיסור הוא רק „זה מובח לעולה לישראל"

*** ע"ד המבואר בכ"מ (נצו"א לוח"ג קמד, ב. המשך תרס"ו ע' קעח. המשך תער"ב פנ"ו. סה"מ היש"ת ע' 62) דמכיון שלהצלת רב המנוגא בא אליהו (מלובש בגוף, ובמילא) עם העצמיות שלו א"פ להיות אז במק"א, שהעצם א"פ להיות בב' מקומות בב"א (משא"כ לברי"מ — שבא רק ניצוץ שלו). ועד"ז בעניננו: מכיון ד„זאת מנוחתי גו' — השראת עצם השכינה היא בירושלים ברה המור"י, במילא א"פ לבנות „בית לה" במק"א. **** ראה גם שקו"ט באוצר הספרי (להגר"מ זעמבא „קדושת עבר הירדן" ועוד).

ובהר המור"י¹⁴ וכו' (און ברענגט דערפון אויך דעם פסוק¹⁵) זאת מנוחתי עדי עד" — אַז די קדושה אין מקום המשכן איז נאָר געווען „לפי שעה", ובלשון הכתוב¹⁶ „ואהי מתהלך באהל גו'", און א „בית (להשראת השכינה בקביעות) לדורי הדורות" איז נאָר (אַ מקדש) אין ירושלים — ועד"ז אויך אין קו השלילה: נאסרו כל המקומות כולן לבנות כו'.

און נאָכמער: ביים בנין מקדש ראשון האָט זיך אויפגעטאַן ניט בלויז אַ מקום קבוע להשראת השכינה, נאָר די השראת השכינה איז דאָן בפועל געוואָרן אין אַן אופן נצח, ווי דער רמב"ם¹⁷ פסק'נט אַז די קדושת המקדש וירושלים „קדושה ראשונה קדושה לעת"ל .. לפי שקדושת המקדש וירושלים מפני השכינה ושכינה אינה בטלה".

פון דעם איז פאַרשטאַנדיק, אַז דאָס וואָס ס'האָט זיך גערעדט פריער, אַז בפנימיות (מצד דעם „רמז" שבמקרא) זיינען אויך די מקדשות נצחיים ווי דער משכן — איז עס ניט נאָר מצד דעם וואָס די קדושת מקום המקדש „אינה בטלה"

— ווייל, אדרבה, איז דעם איז דאָך (מקדש עיקר), פאַראַן אַ יתרון אין מקדש לגבי משכן, כנ"ל —

נאָר, אַז אויך אין די מקדשות איז דאָ

14 ראה דה"ב ג, א (הובא לקמן רפ"ב דה' ביה"ח). תענית טז, א. ובב"ר ס"פ וירא (פנ"ה, ז. פנ"ו, י) עה"פ (וירא כב, ב. שם, יד) ארץ המור"י גר, בהר הוי' יראה.
15 תהלים קלב, יד.
16 ש"ב ז, ג.
17 הל' ביה"ח פ"ו הי"ד-ט"ז. וראה מ"ק (ט, א. ועד"ז שבועות טז, ב): משכן שאין קדושתו קדושת עולם .. מקדש שקדושתו קדושת עולם.

איז דער ביאור אין דעם: ווי געזאגט, איז די מעלה פון משכן אין דעם, וואס די חלקי וכלי המשכן זיינען נצחיים, אבער דער משכן אלס מקום השראת השכינה איז געווען נאָר „לפי שעה“, „אוהל“. דאָקעגן ביים מקדש, איז להיפך: אין מקום המקדש איז דאָ אַ קדושה נצחית — „אינה בטלה“, אבער דער עצם הבנין וחלקיו „נפסדו“ און זיינען אַריינגעפאלן בידי האויבים.

און די צוויי פאַרשידענע מעלות זיינען מרומז אין די צוויי תוארים „מנוחה“ און „נחלה“, וואָס דער חילוק בפשוט צווישן זיי איז:

„מנוחה“ איז מתאר דעם מצב פון נפש האדם (גברא) — ער איז נישט אין אַ מצב פון טלטול ממקום למקום. און אין דעם גייט אויך אַריין דער „מצב“ פון די כלי האדם וואָס ווערן מיטלטל צוזאַמען מיט אים, ווי מיר זען בחוש, אַז די כלי האדם ווירקן אויף דעם דעת האדם²⁵ און זיינען גענטער צו אים, מער ווי זיין דירה²⁶; דאָקעגן „נחלה“ איז מתאר די תכונה פון דער עצם זאָל (חפצא) — די קרקע וכיו"ב.

און דערמיט איז מובן וואָס משכן שילה — וועלכער איז בחלקו באַשטאַנען פונעם „משכן שעשה משה“, ווי דער רמב"ם²⁶ זאָגט „ובנו שם בית כו' ופרשו יריעות המשכן עליו“ — איז מעלתו „מנוחה“: די נצחיות אין אים איז געווען אין די חלקי וכלי המשכן — זאָכן וואָס ווערן מיטלטל מיטן מענטשן;

עכ"פּ אַ „מעיד“ פון דעם ענין הנצחיות וואָס אין חלקי וכלי המשכן¹⁸.

ה. קלערער דאָס צו פאַרשטיין, דאַרף מען מקדים זיין דאָס וואָס חז"ל¹⁹ זאָגן אויפן פסוק²⁰ „כי לא באתם עד עתה אל המנוחה ואל הנחלה“: „מנוחה זו שילה נחלה זו ירושלים“²¹.

אין פשטות, איז דער טעם פאַרוואָס דוקא ירושלים ווערט אָנגערופן „נחלה“ און שילה בלויז „מנוחה“ — ווייל „נחלה“ ווייזט אויף קביעות מער ווי „מנוחה“ (וואָס איז שייך אויך באופן ארעי). און דערפאַר ווערט ירושלים, וואָס „אין שם בית לדורי הדורות אלא בירושלים“, אָנגערופן „נחלה“²².

אבער דאָס איז נישט מספיק — וואָרום לויט איין דיעה²³ איז „מנוחה זו ירושלים נחלה זו שילה“, אע"פּ וואָס לכו"ע האָט ירושלים אין זיך אַ העכערע מעלה ווי שילה.

מוז מען זאָגן, אַז אויך אין „מנוחה“ איז דאָ אַ מעלה אויף „נחלה“: ד.ה. אַז „מנוחה“ און „נחלה“ זיינען צוויי באַזונדערע סוגי מעלות, ויש בזה מה שאין בזה²⁴.

18) ראה בחיי דלעיל הערה 7. וראה מדבר קדמות (מע' מ' אות מג) שלפי האמת המקדש נבלע בארץ, נגנו, עיי"ש.

19) מגילה י, א. זבחים קט, א.

20) ראה יב, ט.

21) בזבחים שם (וכן בספרי עה"פ ראה שם) פלוגתא בדבר, וכדלקמן בפנים — אבל כ"ה סתימת הש"ס מגילה שם. סתם משנה זבחים (קיב, ב): „באו לשילה .. והיא היתה מנוחה .. באו לירושלים .. והיא היתה נחלה“. פרש"י עה"ת עה"פ — פשוטו של מקרא.

22) ראה לקו"ש חייא ע' 177 הערה 15.

23) זבחים שם. ספרי שם.

24) ובפרט — להדיעה (זבחים שם) דשניהם בשילה או בירושלים. וראה אוה"ת ויצא קפו, א. ועוד.

25) ברכות נו, ב.

26) להעיר מהחילוק בין (שימוש ב)כליו של מלך — משא"כ בארמון המלך. יש עוד דוגמאות בהלכה.

ובתורת החסידות להעיר מענין דלבוש (לכבוד ולתפארת) ובית — מקיף הקרוב ומקיף הרחוק.

26) הל' ביה"ב פ"א ה"ב.

ד.ה. נִיט דער בנין המקדש האָט אויפגעטאָן די נצחיות השראת השכינה אין מקדש — דאָס איז בלויז געווען אַ הכנה אַז דער מקום זאָל זיין מוכשר צו אַזאָ השראה (און אַז זי זאָל זיין באופן גלוי), אָבער די השראה גופא איז געקומען מצד בחירת הקב"ה אין דעם מקום, וואָס דעריבער איז עס אַז ענין נצחי.

ביים משכן, אָבער, איז פאַרקערט: די השראת השכינה איז נִיט געקומען מצד בחירת הקב"ה אין מקום המשכן „לשכן שמו שם“, נאָר די עשיית המשכן איז געווען די סיבה אויף דעם — „ועשו לי מקדש (און דורכדעם) ושכנתי בתוכם“³¹ (און ווען עס ווערט בטל במקום זה די סיבה, דער אויפגעשטעלטער משכן — דער „ועשו לי מקדש“, ווערט בטל דער מסובב — דער „ושכנתי“ אין דעם אָרט).

משא"כ די חלקי וכלי המשכן, זייענדיק מעשי ידי משה — וואָס משה איז עבד ה', עבד נאמן³², וואָס די גאנצע מציאות פון אַן עבד איז די מציאות האדון³³; ובפרט לויטן פירוש³⁴ אין „מה שקנה עבד קנה רבו“³⁵, אַז עס מיינט (ניט אַז דער עבד איז קונה פאַר זיך און דורך אים ווערט עס נקנה לרבו, נאָר) אַז מלכתחילה איז „קונה רבו“ —

איז אַזוי ווי מעשי ידי של הקב"ה זייענען נצחיים, אַזוי זייענען אויך די מעשי ידי משה, עבד ה'.

און דעריבער, ווען עס איז געקומען לידי „קביעות“ אין שילה²⁷ ווערט עס אָנגערופן „מנוחה“, וואָס איז מתאר, כנ"ל, דעם מצב פון נפש האדם.

משא"כ דער מקדש, וואָס מעלתו איז (ניט אין די חלקי וכלי המקדש, נאָר) אין מקום המקדש, ווערט אָנגערופן בהתאם לזה — „נחלה“, וואָס באַצייכנט די תכונת המקום, כנ"ל.

ו. די הסברה אין די חילוקים הנ"ל צווישן משכן און מקדש:

דער ענין פון נצחיות קען זיך נִיט אויפטאָן דורך מעשה בני אדם — נבראים, מוגבלים; דאָס איז שייך נאָר ביי מעשה ידי של הקב"ה.

און דעריבער זייענען די חלקי המקדש עצמם נִיט קיין נצחיים, וואָרום זיי זייענען (בלשון הזהר²⁸) „בניינא דבר נש“. משא"כ דאָס וואָס דער מקום המקדש האָט אַ קדושה נצחית, איז דאָס נִיט אַז ענין וואָס בני אדם טוען אויף, נאָר דאָס איז דער „מקום אשר יבחר ה'א בו לשכן שמו שם“²⁹; ובלשון הרמב"ם³⁰: „קדושת המקדש כו' מפני השכינה ושכינה אינה בטלה“.

(27) משא"כ לפניו במדבר כו'.

(28) זח"ג רכא, א. ועד"ז שם ח"א כה, א.

(29) ראה יב, יא. ספרי ופרשי' שם. וכמש"נ (תהלים שם, יג"ד), „בחר ה' בציון גר פה אשב גר“, וראה פיה"מ להרמב"ם זכחים קיב, ב (באו לירושלים כו'). ועוד. וראה בארוכה לקריש ח"ט ע' 140 ואילך (ושם ע' 145).

(30) נסמך לעיל הערה 17.

(31) תרומה כה, ח.

(32) כמש"נ (בהעלותך יב, ז) „בכל ביתי נאמן הוא“. ראה בארוכה המשך תרסי' ע' שז ואילך.

(33) ראה בארוכה לקריש ח"ה ע' 233 ואילך. ח"ט ע' 323-4. ועייג' המשך הנ"ל ע' שכו'. ועוד. וראה בעניינו פרשי' בהעלותך (שם, ח): ועבד מלך מלך.

(34) רשביא קדושין כג, ב.

(35) פסחים פה, ב. קדושין שם.

(*) אלא שבכללות מתאים לשון זה גם על משכן שילה וכמש"נ (ראה שם, ה. רש"י שם. ספרי ורש"י שבפנים ההערה). המקום אשר יבחר ה'א בו לשכן את שמו שם" ובספרי תבוא (כו, ב): „המקום אשר יבחר ה'א בו זה שילה ובית עולמים“. וראה בארוכה ביאור הרי"ף פערלא לסהמ"צ רס"ג מ"ע פד"פה. לקוש' זח"ג ט"ע 79 ואילך.

„ונחלה זו ירושלים“ (און „מנוחה זו שילה“) האט געדארפט שטיין „זאת נחלתי עדי עד“?

ווייל אין דעם מקדש השלישי וועלן זיין ביידע מעלות — סיי „נחלה“ סיי „מנוחה“: זיין נצחיות איז ניט נאָר אין מקום המקדש (ווי אין מקדש ראשון ושני), נאָר אויך דער בנין עצמו (ענין ה„מנוחה“ כנ”ל) וועט האָבן אַ קיום נצחי, וויבאַלד דער אויבערשטער אַליין וועט עס בויען, וכמש”נ⁴², „מקדש אדני כוננו ידך“, ווי עס שטייט אין זכר⁴³ אַז דער מקדש שלישי וועט געבויט ווערן „על ידא דקב”ה (און דעריבער) יהא קיימא לדרי דרין“.

ט. לכאורה קען מען אויף דעם פרעגן: דער פירוש הפשוט פון פסוק „זאת מנוחתי עדי עד“ רעדט ניט (נאָר) וועגן דעם זמן פון מקדש שלישי, נאָר וועגן דעם מקדש ראשון⁴⁴; און נאָכ-מער: דער רמב”ם ברענגט דעם פסוק אַלס טעם אויפן דין „כיון שנבנה המקדש בירושלים נאסרו כל המקומות וכו” — היינט ווי רופט מען עס דעמאָלט „זאת מנוחתי גו”?

איז דער ביאור אין דעם: די גמרא זאגט אין עירובין⁴⁵ — לגבי די חניות

ז. וי”ל, אַז דאָס איז אויך דער טעם פאַרוואָס די השראת השכינה אין מקדש איז געקומען בזכות פון דוד המלך, ווי חז”ל זאָגן, אַז דוקא נאָכדעם ווי שלמה האָט מתפלל געווען צום אויבערשטן „ה’ אלקים אל תשב פני משיחך זכרה לחסדי דויד עבדך”³⁷ האָט ער געקענט אַרייַן ברענגען דעם ארון אין בית קדשי הקדשים „ושרתה השכינה בבית”³⁸ —

וואָרום וויבאַלד אַז עס האָט זיך געדארפט דאָן אויפּטאָן די השראת השכינה אין אַן אופן נצחי, האָט אויך די הכנה מצד „בני אדם“ געדארפט זיין פאַרבונדן מיט אַזאָ וואָס איז דוגמת משה רבינו וואָס מעשי ידיו זיינען קיימים לעולם.

און דערפאַר איז דאָס געקומען בזכות דוד, וואָס ענינו איז — עבד ה’³⁹ (וואָס דערפאַר האָט שלמה מדגיש געווען אין דער תפלה הנ”ל „דויד עבדך”):

און מצד דעם זיינען מעשי ידיו נצחיים און לא שלטו בהם אויבים (ווי ביי משה), כמבואר אין גמרא⁴⁰.

ח. עפ”י דעם ביאור הנ”ל במעלת התואר „מנוחה“, קען מען אויך מבאר זיין וואָס מיר געפינען דעם לשון „מנוחה“ אויך בנוגע צו ירושלים, ווי עס שטייט⁴¹ „בחר ה’ בציון גו” זאת מנוחתי עדי עד” — דלכאורה: וויבאַלד אַז

(42) בשלח טו, יז. מכילתא ופרשי שם. וראה תנחומא סוף פרשתנו. רש”י ותוס’ סוכה מא, סע”א. ועוד.

ואף שברמב”ם (הל’ מלכים רפ”א ובסופו) דמשיח בונה המקדש — כבר נח’ כמה פעמים התיווך בזה (ראה לקוש ח”א ע’ 98 הערה 61. וש”נ. לקוש ח”ג ע’ 84 הערה 36 (ובהתעודות) (דעריח מניא תשל”ז) נח’ בארובה עוד כמה פרטים בהג”ל). לקוש ח”ח ע’ 418 ואילך.

(43) זח”א דלעיל הערה 28. וראה זח”ג שם.

(44) ראה ג”כ זח”ב רמא, א.

(45) נה. ב. וראה ג”כ שבת לא. ב.

(36) שבת ל, א. סנהדרין קז, ב. מדרש תהלים מזמור כד. במדבר פ”ד, ג. ועוד.

(37) דה”ב ו, מב.

(38) ל’ המדרש — במדבר שם.

(39) עיינ”כ המשך הג”ל ע’ שיג.

(40) נסמן לעיל הערה 8. וראה פס”ר פ”ב, ו.

מדרש תהלים מזמור סב בסופו. י”ש ש”ב רמז קמה. הובא באוה”ת ואתחנן ע’ סה. צב.

(41) תהלים שם. וכראיית ר”ש (ובאים וספרי

דלעיל הערה 23) ד„מנוחה זו ירושלים“. וראה

אוה”ת שצוין לעיל הערה 24.

ווי דערציילט אין נ"ך⁵¹ — ווייל מעש ידיו זיינען נצחיים (כנ"ל ס"ו) און מצד דעם איז אויך אין גוף בית המקדש געווען א מעין פון ענין הנצחיות כנ"ל. נאָר פונדעסטוועגן איז „נפל בסוף הכל ביד אויבִים“, וויבאלד אַז דער בנין בפועל איז געווען דורך שלמה און נאָר די הכנה איז געווען ע"י דוד⁵².

י"ד. ס'איז פריער (ס"ב) געבראכט געוואָרן דאָס וואָס שטייט אין ספרנו, אַז איינע פון די מעלות אין משכן „שבשבילם ה' ראוי להיות נצחי וכו'“ איז דאָס וואָס ער איז „משכן העדות — שהיו בו לוחות העדות“;

איז כשם ווי ס'איז דאָ אַ צד השווה צווישן משכן און מקדש שלישי אין מעלת הנצחיות (באופן גלוי) פון זייערע חלקים און כלים — אַזוי איז פאַראַן אַ צד השווה צווישן זיי אויך אין דער סיבה פון זייער נצחיות („שבשבילם ה' ראוי להיות נצחי וכו'“), אַז סיי אין משכן (אין מדבר) און סיי אין מקדש שלישי איז דער ארון במקומו דעם גאַנצן משך הזמן פון זייער קיום. משא"כ ביים מקדש שני איז דער ארון מלכתחילה ניט געווען⁵³, און אויך ביים (סוף זמן פון) מקדש ראשון איז „גנוז יאשיהו“⁵⁴.

יא. ווי גערעדט פריער בארוכה, איז אויך אין מקדש ראשון ושני פאַראַן די מעלת הנצחיות, נאָר ביי זיי איז עס בעיקר ובגלוי (ניט בשייכות צו די חלקי המקדש, נאָר) בנוגע דער השראת

פון בניי אין מדבר: „כיון דכתיב“ בהו על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו כמאן דקביע להו דמי“. ד.ה. הגם אַז „ישראל במדבר יושבי אוהלים היו שאינן קבועין“⁵⁵, וויבאלד אָבער אַז זייער חני' (באוהל) איז געווען „על פי ה'“, איז „כמאן דקביע להו דמי“: די חני' אליין (דער אהל) ווערט (בזמן החני') אַז ענין פון „קבע“.

און עד"ז איז אויך בענינו: וויבאלד אַז „על פי ה'“ ווערט דער מקדש אָנגע-רופן „בית“⁵⁶ (וואָרום ביי דעם מקדש — „ואהי מתהלך באוהל גו'“⁵⁷) — איז „כמאן דקביע להו דמי“, אַז אויך דער מקדש בעצמו איז ניט „לפי שעה“, נאָר האָט אין זיך (כעין) ענין המנוחה — נצחיות — „נדידות קבע“⁵⁸.

און דערפאַר פאַסט דער תואר „מנוחה“ אויך בשייכות צום מקדש ראשון (ושני) — וואָרום הגם אַז די שליוות ענין המנוחה (אַזוי ווי אין די חלקי וכלי המשכן) וועט ערשט זיין במקדש שלישי, איז אָבער אַ מעין דער-פון אויך דאָ אין מקדש ראשון ושני, וויבאלד אַז „על פי ה'“ ווערן זיי אָנגע-רופן (ניט „אהל“, נאָר) — „בית“.

[ווי"ל, אַז דאָס איז אויך דער טעם פאַרוואָס די הכנות צום בנין בית המקדש זיינען געטאָן געוואָרן דורך דוד',

(46) בהעלות ט, כ.

(47) רש"י עירובין שם ד"ה אלא לאחוריהו.

(48) ראה ש"ב ז, ה ואילך.

(49) ש"ב שם, ו. וזה ששילה נק' „בית“ (משנה זבחים קיב, ב. רמב"ם הל' ביהב"ח פ"א ה"ב) הוא רק בערך המשכן, אבל בערך המקדש נק' „אהל“ או (ע"פ) „משכן“ [לפי הפירושים בהכתוב „ואהי מתהלך באהל ובמשכן“ — ראה לקריש שנסמן בהערה 22. לעיל ע' 304 הערה 42] — ראה ביאור הר"פ פערלא שנסמן בשוה"ג להערה 29.

(50) רש"י עירובין שם ד"ה כיון דכתיב.

(51) דה"א כח"כט.

(52) ראה פס"ר מדרש תהלים ויל"ש דלעיל

הערה 40.

(53) יומא כא, ב.

(54) דה"ב לה, ג. יומא נב, ב. וש"נ. רמב"ם הל'

ביהב"ח רפ"ד.

— פנימית דפנימית הלב⁵⁹ — יחידה⁶⁰,
וואס אויף דער בחינה זאגט מען „בבואה
דבבואה לית להו”⁶¹, און אפילו אויף
דרגות שלמטה מזה הרבה זאגט מען
„וגם בשעת החטא היתה כאמנה אתו
ית”⁶², אז זי איז אלעמאל גאנץ (—
נצחי) און ס'איז נישט שייך אז עפעס
(„אויבס”) זאל אויף איר שולט זיין און
אגרידן⁶³.

ו”ל אז אט די בחינה איז דער „משה”
שבכל אחד ואחד⁶⁴, בדוגמא ווי דער
ארון (תורה⁶⁵) איז ענינו של משה, „זכרו
תורת משה עבדי”⁶⁶.

דערמיט איז מובן וואס אין די צוויי
זמנים — זמן המשכן און זמן דלע”ל —
שטייט דער ארון (פנימיות דפנימיות
הלב, בחי' משה) במקומו ובגלוי: דער
דור המדבר איז געווען א „דור דעה”⁶⁷
— דער גאנצער דור איז געווען אין
דער דרגא פון משה רבינו וואס ענינו

השכינה אין מקום המקדש. ד.ה. ס'איז
ניט ווי די נצחיות וואס איז אין משכן,
וואס די גשמיות דיקע חלקי וכלי המשכן
זיינען נצחיים, נאָר ס'איז די נצחיות פון
השראת השכינה, ברוחניות — „שכינה
אינה בטלה”.

עפ”ז דארף מען זאגן, אז דאס וואס
דער ארון איז מוסיף, טוט אויף די מעלת
הנצחיות — איז עס (ניט די נצחיות
רוחנית פון השראת השכינה, נאָר)
דווקא די גשמיות דיקע נצחיות פון די
חלקי וכלי המשכן.

יב. וועט מען דאס פארשטיין
בהקדים דעם ענין הארון אין עבודת ה':
יעדער איד איז א „משכן” ומקדש לו
ית, כדברי רז”ל⁶⁸ הידועים אויפן
פסוק⁶⁹ „ועשו לי מקדש ושכנתי
בתוכם”. איז כשם ווי אין מקדש זיינען
דא „שלשה דירין” — „עזרה” „קודש”
און „קודש הקדשים”⁷⁰ (וואס אין אים
איז דער ארון) — אזוי זיינען אויך
פאראן די דריי „דירין” אין דעם מקדש
הפרטי ביי יעדן אידן:

די „עזרה”, וואס אין איר איז געש-
טאנען דער מזבח החיצון, איז אין
עבודה די בחי' פון חיצוניות הלב⁷¹;
„קודש”, וואס אין אים איז דער מזבח
הפנימי — פנימיות הלב⁷²; און „קודש
הקדשים”, וואס אין אים איז דער ארון⁷³

(59) ראה לקו"ת תצא (לו, א) דגם בפנימית הלב
יש פנימית דפנימית.

(60) להעיר מהמבואר בכ”מ (תו”ח שם (תמח, א).
אוה”ת שם (ע’ ב”רש ואל”ך). דרמ”צ שם, דארום הוא
(נגד בד שבידועות) בחי' פנימיות הכתר, יחידה.
וראה ג”כ לקו”ת נשא (כג, רע”ג) שנשיאת הארון
הו”ע והחמישית לפרעה, התגלות עתיק כ”.

(61) יבמות קכב, א. וש”נ. לקו”ת תצא לו, ג.
ובכ”מ.

(62) תניא ספכ”ד. וראה מקומות שנשמנו בהערה
60 שהארון הו”ע אהבה מסותרת.

(63) דעל” נאמר (ח”ב קיד, א) אע”ג דאזיל הכא
והכא דיוקנא אשתאר בך לעולם — סד”ה תקעו
עת”ר. עשר תעשר תשיא פ”ה.

(64) תניא רפמ”ב. וראה בהעלותך יא, כא. ע”ח
שלי”ב פ”א (בזהר בהעלותך” וצ”ע). שם שלי”ב פ”ו.
ובכ”מ. וראה לקו”ת פקודי (ה, סע”ד) דניצוץ משה
שבכאור’ הו”ע מסנ”פ דאחז בביטול ממש.

(65) דאין בארון רק שני (ה)לוחות גו’ — מ”ה, ה.
ט. דה”ב, ה. י.

(66) מלאכי ג, כב. שבת פט, א.

(67) ראה ויקר’ פט, א. במדבר’ פ”ט, ג. ועוד.

(55) ר”ח שער האהבה פ”ו ד”ה ושני. ש”ה שער
האותיות אות ל’ (ועוד).

(56) אוה”ת ויהל ע’ בקצה. ד”ה והוא עומד
תריסג פ”ב. ד”ה כי הוא יברך ה”ש”ת בתחילתו.
ולתריסג מרמב”ם הל’ ביה”ב פ”א ה”ה.

(57) כידוע דמזה”ח ומזה”פ הם חיצוניות ופנימיות
הלב — תרי”ח תרומה תמג, א ואל”ך. אוה”ת שם ע’
ב”רג. דרמ”צ פו, ב ואל”ך. ועוד.

(58) ראה לעיל ע’ 198 שהוא דרגא רביעית,
עיי”ש. וראה לקמן הערה 60.

און דערפאר געפינט מען אויך ביי משיח'ן די בחי' „מאד“, העכער פון „אדם“: „הנה ישכיל עבדי ירום ונשא וגבה מאד“⁷⁴ — וואָס „מאד“ (הגם אַז „מאד הוא אותיות אדם“⁷⁵, איז עס אַבער אין אַ צירוף וואָס) ווייזט אויף „בחי' בלי גבול כלל“⁷⁶ — העכער פון צירוף אדם — נאָר מדבר דקדושה, וואָרונדאָס איז דרגת הארון, וואָס דורך משיח'ן וועט עס צוריק געבראַכט ווערן למקומו ובגלוי.

יד. ס'איז ידוע⁷⁷, אַז „אדם“ ווייזט אויף די דריי בחינות פון מחשבה דיבור ומעשה (א' — מחשבה, ד' — דיבור, מ' — מעשה). און עפ"ז קומט אויס, אַז אין דעם צירוף „מאד“, העכער פון צירוף אדם, איז די התחלה אות מ' — מעשה.

דער ביאור אין דעם: דער ענין המסנ"פ דריקט זיך אויס דוקא אין ענין המעשה, דנעץ תחילתו בסופן דוקא: וע"ד ווי ס'איז מבואר⁷⁸ אין דעם ענין פון „אין ערוך לך בעוה"ז“, אַז דוקא אין עוה"ז הגשמי דריקט זיך אויס דער „אין ערוך“ שלמעלה — אזוי איז אויך בנוגע דעם „אין ערוך“ פון אידן, אַז דער כח המסנ"פ פון פנימית דפנימית הלב, דער „אין ערוך“ שבנשמה, דריקט זיך אויס דוקא אין דעם כח העש"י שלו⁷⁹.

איז דעת עליון (כמבואר אין כתבי האריזל⁶⁷): און אויך בביאת המשיח (אינעם זמן ווען ס'וועט מקיים ווערן דער „ומל הא את לבבך“⁶⁸ — אויך די „קליפה הדקה“⁶⁹) וועט נתגלה ווערן די „נקודת פנימיות הלב“⁶⁹, בחי' משה.

משא"כ אינעם (סוף) זמן פון מקדש ראשון און (דער גאַנצער זמן פון) מקדש שני, וואָס הגם אַז אויך דעמאלט איז דער ארון גאַנץ און איז ניט אַריינגעפאלן בידי אייבים ח"ו — איז עס אַבער בהעלם, „גנוז יאשיהו“.

יג. עפ"י הנ"ל קען מען אויך מסביר זיין, בפנימיות הענינים, וואָס דער רמב"ם⁷⁰ איז מדייק אַנצורופן דעם משכן — „מקדש המדבר“ (וואָרונדאָס, כיידע, איז דער רמב"ם מרמז בספרו כמה ענינים פון קבלה⁷¹ — און עד"ז בעניינן):

אין דעם לשון „מקדש המדבר“ איז מרמז די מעלה הנ"ל פון משכן (אז אין אים איז דער ארון במקומו ובגלוי) — וואָרונדאָס פנימית דפנימית הלב איז די בחי' פון „מדבר“ שבנשמה, וואָס איז העכער פון בחי' „אדם“ שבנשמה — „לא ישב אדם שם“⁷² למעליותא, מסנ"פ שלמעלה מטעם ודעת⁷³.

67) ע"פ שער הכללים פ"א. שליב שם. שער הפסוקים ר"פ שמות. ובכ"מ.

68) נצבים ל, ו.

69) אגה"ק ס"ד — עיי"ש באַרוכה.

70) הל' ביהב"ח פ"א ה"ב.

71) וכבהתחלת ספרו יד החזקה „יסוד היסודות ועמוד החכמות“ — ר"ת הוי" (שה"ג להחיד"א מ' רמב"ם — בשם ר' דוד הנגיד, נכדו של הרמב"ם). וראה סה"ש ה'ש"ת ע' 41 ובהערה שם. לקו"ש ח"ג ע' 768 הערה 18.

72) ירמ"ב ב, ו.

73) ראה לקו"ש במדבר ד, ג ואילך. שה"ש כב, א, כג, סעי"ב ואילך. ועוד. ולהעיר מלקו"ש נשא (כג,

רע"ג) דנשיאת הארון ה"ע „העלאת בחי' התורה שנק' אדם .. לעצמות וא"ס בחי' כי לא אדם הוא כו"י.

74) ישע"י נב, יג.

75) תוי"א מו, ד. ע"פ ב"ר פ"ח, ה (ורש"י לבי"ר שם).

76) המשך וככה תרל"ז פ"ב.

77) לקו"ת בהעלותך לא, ג.

78) המשך תער"ב ח"ב ע' אקנא. אקנא. סה"מ תשי"א ס"ע 113 ואילך. ס"ע 117 ואילך. ועוד.

79) ע"ד משנ"ת (קונ' ענינה של תורת החסידות ס"ח ואילך) לענין גילוי בחי' יחידה.

און דאָס איז דער קשר צווישן די צוויי ענינים אין משכן און אין מקדש השלישי — (א) דער ארון איז במקומו ובגלוי, (ב) די גשמיות'דיקע חלקי וכלי המשכן ומקדש זיינען נצחיים —

ווייל דער ענין הארון — פנימית דפנימית הלב — דריקט זיך אויס דוקא אין דעם ענין העשי': די גשמיות'דיקע נצחיות פון חלקי וכלי המשכן והמקדש.

(משיחות ער"ח מנ"א, וט"ו מנ"א, תשל"ו)

פקודי ג

„שלא הי' מסתלק כלל משם עד שהיו ישראל צריכים לנסוע“.

אבער דער ביאור איז לכאורה ניט גלאט, ווייל פון לשון הפסוק איז קענ'טיק, אז ער קומט דערציילן דעם סדר המסעות, ובלשון המדרש: „זה סיפור המסעות“. איז ניט מובן כנ"ל: וואס פאר א שייכות האט „סיפור המסעות“ — וואס מקומו (בארוכה) איז אין פ' בהעלותך — מיטן סיפור פון הקמת המשכן און השראת השכינה אין אים?

די קשיא איז נאך שטארקער לויט דעם וואס חז"ל זאגן, אז דער אנהויב פון ספר ויקרא, „ויקרא אל משה“, איז א המשך צו דעם וואס שטייט דא (פאר דעם פסוק „ובהעלות הענן גו'“) „ולא יכול משה לבוא אל אהל מועד גו'“ — אז משה האט ניט געקענט אריינגיין אין אהל מועד, ביז — „ויקרא אל משה“, וואס די קריאה האט אויפגעטאן אז ער זאל אריינגיין אין אהל מועד.

קומט אויס, אז אין דעם המשך הכתובים „ולא יכול משה גו'“, „ויקרא אל משה“, איז די תורה מפסיק מיט א זייטיקן ענין — סיפור המסעות — וואס האט לכאורה קיין שייכות ניט צום ענין המשכן.

ב. אלע ענינים פון תורה זיינען בדיוק, איז וויבאלד דער מדרש זאגט אז „ויקרא אל משה“ (דער אנהויב פון ספר ויקרא) איז א המשך צו (דעם סוף פון

א. נאכדעם ווי די תורה דערציילט בפרטיות וועגן הקמת המשכן¹, און דערנאך וועגן דער השראת השכינה אין משכן — „ויכס הענן את אהל מועד וכבוד ה' מלא את המשכן“², און אז די השראה איז געווען אזויפיל, אז — „ולא יכול משה לבוא אל אהל מועד כי שכן עליו הענן וכבוד ה' מלא את המשכן“³, דערציילט די תורה: „ובהעלות הענן מעל המשכן יסעו בני ישראל בכל מסעיהם. ואם לא יעלה הענן ולא יסעו עד יום העלותו“.

דארף מען פארשטיין: לכאורה גע'הערן אט די צוויי פסוקים דארט וואו עס רעדט זיך וועגן דעם סדר המסעות פון אידן אין מדבר — און וואו דאס ווערט טאקע איבערגע'חזרט (און מיט אז אריכות) — אין פ' בהעלותך: „וואס איז די שייכות צווישן דעם סדר המסעות (אז דוקא „בהעלות הענן גו' יסעו גו' ואם לא יעלה גו' ולא יסעו גו'“) מיטן תוכן הפרשה דא, וואס עס רעדט זיך גאר וועגן דער השראת השכינה אין משכן?

דער ספורנו⁴ איז מבאר, אז דאס גופא וואס „ובהעלות הענן מעל המשכן יסעו גו'“ איז א באווייז, א הוראה אויף וויפל די השראת השכינה איז געווען בקביעות אין משכן, ביז אין אן אופן

(1) פרשתנו מ, יז ואילך.

(2) שם, לד.

(3) שם, לה.

(4) שם, לו-לז.

(5) ט, טז ואילך.

(6) סוף פרשתנו.

(7) לקח טוב עה"פ.

(8) תנחומא ר"פ ויקרא (א וז'). זהר שם (ג, ב).

לקח טוב שם. תנחומא בהעלותך ו. ועוד.